

STUDII ȘI ARTICOLE

MĂRGELE DIN PIATRĂ VERZUIE ÎN NEOLITICUL TIMPURIU DIN TRANSILVANIA? O ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ A UNEI MICI PODOABE PREISTORICE DESCOPERITE LA LUNCA TÂRNAVEI, ROMÂNIA

Ioan Alexandru Bărbat, Tudor Tămaș, Simona Cîntă Pînzaru

Rezumat. La marginea localității Lunca Târnavei, Romania, acum peste un deceniu, a fost descoperită întâmplător o mărgică din piatră de culoare verzuie în locul numit *Ierdaș*. Artefactul a fost identificat în vecinătatea unui complex neolitic timpuriu, specific complexului cultural Starčevo-Criș. La o primă vedere, aspectul obiectului de podoabă este asemănător cu măргеlele apărute în siturile neolitice din Balcani și Orientul Apropiat, nu puține dintre artefactele respective având doar câțiva milimetri în diametru și o cromatică verzuie a rocii din care au fost confecționate.

Piesa de podoabă a fost supusă unor investigații interdisciplinare non-distructive, în vederea determinării materiei prime, de tipul difracției de raze X și spectrometriei Raman, și observată la microscopul electronic (SEM) cu detector pentru microanaliză de raze X (EDS) pentru detalii foto și determinarea compoziției chimice calitative. Toate datele obținute ne confirmă că mărgica a fost obținută dintr-o rocă metamorfică, probabil de tipul unui șist verde sau a unui șist cloritos.

Corespondențele tipologice ale măргеlei din piatră și a unui mic lot de materiale arheologice din vecinătatea acesteia, toate descoperite la suprafața sitului Lunca Târnavei-*Ierdaș*, ne oferă o nouă perspectivă asupra legăturilor culturale, la începutul mileniului VI BC, între comunitățile Starčevo-Criș din centrul Transilvaniei și cele aflate în zona Dunării Inferioare.

EXPLOATAREA ANIMALELOR ÎN AȘEZAREA DE EPOCA BRONZULUI (CULTURA TEI) DE LA MILITARI - CÂMPUL BOJA (BUCUREȘTI)

Georgeta El Susi

Rezumat. Deși există destule date arheologice asupra comunităților Tei, sub raport paleoeconomic, informația este deficitară, motiv pentru care am considerat necesară publicarea oaselor din campania 2014. Eșantionul avut în vedere cumulează 72 fragmente, databile în bronzul mijlociu (cultura Tei III). Lui i se adaugă un alt eşantion, care însumează 204 fragmente (tabel 2). Potrivit repartiției pe specii (tabel 1, fig. 1), din cele 72 piese, 15 sunt așchii neidentificabile, patru sunt coarne de cervidee cu urme de prelucrare/folosire și 53 sunt resturi determinate exact. Comparând datele dintre cele două tabele de frecvență, constatăm: ponderea mică a vânatului; frecvența mică a câinelui; ponderea importantă a calului, mai ales în lotul mai vechi. În rest, taxonii domestici comportă frecvențe variabile, greu de interpretat, având în vedere loturile mici. Bovinelor le aparțin 38 de fragmente osoase (71,7%) provenind de la cinci exemplare (35,72%). Cele câteva dimensionări ale oaselor lor indică exemplare destul de robuste (probabil masculii); femelele par gracile și scunde, dacă luăm în discuție oasele de la Popești (alt sit Tei). Per ansamblu, bovinele culturii Tei au o talie variind între 102,5-131 cm, cu o medie de 121,3 cm (N=3). Erau robuste, existând un pronunțat dimorfism sexual. În privința vârstelor de sacrificare, cei cinci indivizi au fost sacrificați în următoarele stadii: doi indivizi sub 2-2,5 ani, unul în jur de 2,5-3/3,5 ani, un altul pe la 6-9 ani și un alt exemplar (cel

castrat), peste 3-4 ani. Utilizarea vitelor la tracțiune a fost sugerată, în primul rând de metapodul de castrat, cât și de prezența a două falange cu exostoze (fig. 3/c). Este vorba de aceleași piese ce prezintă perforație pe fața plantară (fig. 8/c). Porcinelor le aparțin șase resturi (11,32%) de la trei indivizi (21,43), sacrificați între 2-2,5 ani (un individ) și 3-3,5 ani (doi indivizi). Puținele dimensionări sugerează specimene relativ robuste, mixajele cu mistrețul fiind foarte probabile. O singură talie de 78,37 cm a fost estimată pe oasele de la Popești (fig. 5), în rest nu există date de înălțime la greabăn pentru această epocă. Rumegetoarele mici le aparține patru oase (7,55%), la trei indivizi (21,43%). Este vorba de un exemplar caprin și două ovine, sacrificate sub doi ani și între 4-6 ani. În privința taliei ovicaprinelor, lotul din 2000 a furnizat două valori, 73,7 cm (oaie) și 67,8 cm (capră), (fig. 6). De la cal provin trei resturi (5,67%) atribuite unui animal ce a atins stadiul adult (7,14%). Este vorba de un fragment de mandibulă, un metatars IV și o falangă proximală. Aceasta avea o lungime modestă, de numai 74,5 mm. Pe baza unui grafic de reprezentare a valorilor lungimii falangei I, în diferite culturi ale epocii bronzului, se poate presupune că, piesa noastră are valori modeste; provine de la un exemplar de talie mică, comun bronzului mijlociu și târziu (fig. 7). Lotul din 2014 conține un singur radius de câine, spart în vechime. Dintre speciile vâdate, amintim un singur fragment de omoplat, de bursuc. Analiza celor câteva oase și coarne cu urme de prelucrare/ folosire (fig. 8) completează datele eșantionului de față. În finalul articolului se face o discuție asupra economiei animaliere a comunităților bronzului mijlociu din sudul, sud-estul și sud-vestul țării prin prisma celor mai recente analize paleozoologice (fig. 9).

CULTUL ZEIȚEI ATENA ÎN COLONIILE MILESIENE DIN PROPONTIDA ȘI DE LA PONTUL EUXIN

Remus Mihai Feraru

Rezumat. Studiul nostru își propune să abordeze cultul Atenei în coloniile milesiene întemeiate pe coastele Propontidei și ale Pontului Euxin (Marea Neagră). Atena este una dintre cele mai vechi divinități ale panteonului milesian. Cultul Atenei s-a răspândit în numeroase colonii milesiene din Propontida și de la Pontul Euxin, unde este sporadic atestat de izvoarele literare, precum și de o serie de documente epigrafice și numismatice. El fusese implantat în coloniile Miletului de către coloniștii milesieni sosiți din metropolă. În opera sa *Argonautiká*, Apollonios din Rhodos menționează sanctuarul Atenei *Ἰησονίη* din Cyzic. O epigramă care datează de la cumpăna secolelor III-II î. Hr. evocă relația privilegiată între cetatea Cyzic și zeița Atena *Pallas*. La Cyzic, Atena a fost invocată cu epiclezele *Πολιάς* și *Σωτειρα*. Documentele numismatice și epigrafice ne furnizează câteva indicii despre adorarea Atenei la Odessos, Tomis, Tyras, Istros și Olbia. Cu excepția Istrosului și Olbiei, unde cultul Atenei este atestat încă din epoca arhaică, în celelalte colonii pontice milesiene (Odessos, Tomis și Tyras) cultul zeiței a pătruns prin filieră milesiană, de abia în epoca elenistică. Se poate presupune că Atena era adorată în coloniile milesiene în ipostaza de divinitate protectoare a cetății, deși epiclezele *Polias* și *Soteira*, care îi sunt specifice zeiței, nu sunt epigrafic până în prezent decât la Cyzic. La Istros, Atena era venerată în calitate de patroană și protectoare a meșteșugarilor. Lipsa unor documente concludente cu privire la cultul Atenei la Istros s-ar putea explica prin faptul că familia de cult de tip didymaic formată din Apollon-Artemis-Zeus-Leto, în care Atena nu se regăsește, ocupa un loc important în panteonul histrian. Spre deosebire de Istros, grupul caracteristic panteonului milesian, Apollon Delphinios-Zeus-Atena, prevalează în zona sacră estică a Olbiei. În schimb, Atena este mai bine reprezentată la Istros, la nivelul vieții religioase private.

NOTE ASUPRA COLEGIULUI UTRICLARILOR

Dorottya Nyulas

Rezumat. Colegiul utricularilor apare destul de des în inscripțiile din Gallia Narbonensis și Gallia Lugdunensis și numai acolo, cu excepția a două monumente din Dacia. Etimologia cuvântului, cât și o *tessera* de bronz din Cavaillon dovedește clar că activitatea utricularilor se leagă într-un fel de burdufurile din piele, însă până în ziua de azi nu s-a ajuns la un consens în ceea ce privește preocupările exacte ale acestora. Conform celor mai răspândite teorii, ei au putut fi cimpoieri (sau fabricanți de cimpoaie), plutași, transportatori de vin, fabricanți/vânzători de burdufuri din piele sau pompieri. Studiul de față oferă o trecere în revistă sumară a teoriilor menționate, elaborate strict pe baza surselor epigrafice, adăugându-le și o scurtă privire asupra arheologiei acestor burdufuri, precum și o discuție legată de echivalentul grecesc al problemei.

CERAMICĂ GLAZURATĂ DESCOPERITĂ ÎN NECROPOLELE ROMANE DE LA APULUM

George Bounegru, Dan George Anghel, Adrian Cosmin Bolog,
Anca Timofan, Claudiu Tănăselia, Bogdan Angyus

Rezumat. Ceramica este principala categorie de inventar funerar descoperită în necropolele romane de la Apulum. O serie de vase sunt încadrabile în categoria ceramicii fine. Dintre acestea, un număr de șaisprezece sunt vase glazurate. Piesele sunt descoperite deopotrivă în morminte, dar și în afara lor, provenind de la morminte distruse ori de la o serie de ritualuri efectuate periodic de către urmași pentru defuncți. Remarcabil este și faptul că o bună parte din vasele glazurate descoperite la Apulum prezintă defecte tehnologice.

CONTRIBUȚIE LA STUDIUL ICONOGRAFIEI MITRAICE: RELIEF CU REPREZENTAREA TAUROCTONIEI ȘI CU FRIZĂ INFERIOARĂ DIN MOESIA SUPERIOR

Bojana Plemić, Ljubiša Vasiljević

Rezumat. Această lucrare prezintă un relief de marmură pe care este reprezentat zeul Mithras, care face parte din colecția arheologică antică a Muzeului Național Kruševac. Este o descoperire întâmplătoare pe locul Mogile, din satul Nozrine, de lângă Aleksinac din Serbia unde, conform materialului arheologic și a datelor din literatură, ar putea fi amplasată o mică așezare romană (*vicus*) cu un sanctuar. Relieful se păstrează fragmentar, dar scena tauroctoniei este clar recunoscută în partea centrală, în timp ce dedesubt este o friză bine conservată, cu patru scene, care ilustrează ritul inițierii cultului și ciclul mitologic al lui Mithras și Sol. Întrucât scena sa inițială poate fi interpretată ca reprezentându-l pe Mithras călare, ceea ce nu este atât de comun în iconografia unor astfel de frize, i-am acordat o atenție deosebită. Am presupus că ar putea fi o descriere a lui Mithras pe un taur, care este un detaliu binecunoscut din iconografia mitraică, dar nu am exclus posibilitatea ca scena să reprezinte, în mod atipic, zeitatea călare. În afară de frescele de la mithraeumul din Dura-Europos, imaginile vizuale ale acestei zeități pe un cal sunt prezente doar pe reliefulurile germane și pe monedele romane de la Trabzon

(*Trapezous*). Prin urmare, am încercat să pătrundem în originea și semnificația imaginii lui Mithras călare din acest monument, luând în considerare posibilele analogii.

DARURI „AVARE” PENTRU ȘEFI MILITARI SLAVI DIN TRANSILVANIA

Călin Cosma

Rezumat. Pe teritoriul Transilvaniei, la Someșeni (județul Cluj) și la Nușfalău (județul Sălaj), în nord-vestul României, au fost descoperite două cimitire de incinerare de tip movilă, aparținând comunităților slave care au ajuns aici din părțile estice ale Europei.

Arheologii au descoperit în interiorul unora dintre aceste movile o serie de artefacte din argint și bronz specifice avarilor. Acestea constau din piese de cingători, cum ar fi capete de curele din argint cu motiv realizat prin presare, capete de cingători, pandante din bronz și aplice de centuri, decorate cu motive zoomorfe și florale. Toate aceste piese pot fi incluse între artefactele folosite de clasa superioară/ elitele societății avar.

Artefactele descoperite în mormintele de incinerare de tip movilă au fost daruri pe care conducătorii avarilor le-au oferit conducătorilor comunităților slave din Nușfalău și Someșeni. Prin aceste daruri, căpeteniile avar doreau să păstreze relații bune cu vecinii lor din nord-vestul Transilvaniei (Someșeni) și nord-vestul României (Nușfalău).

Așezarea geografică a celor două necropole pe două din importantele rute care legau Podișul Transilvaniei de Câmpia Panonică poate fi pusă în legătură cu dorința conducătorilor avari de a controla accesul dinspre zonele vestice ale Transilvaniei prin intermediul potențailor locali, conducătorii slavilor în acest caz. Nu se poate exclude ipoteza ca haganii avari să-i fi „colonizat oficial” pe acești slavi pentru a exercita un control eficient asupra teritoriilor aflate departe de zona lor centrală de dominație. Nu este un fapt izolat acesta. Se cunosc, în cadrul Haganatului avar, cazuri în care haganii controlau anumite zone prin intermediul persoanelor care nu erau de origine avară.

O EXAMINARE A OLĂRIEI MEDIEVALE TIMPURI DIN PARTEA RĂSĂRITEANĂ A BAZINULUI CARPATIC (SECOLELE VII–IX), ÎN LEGĂTURĂ CU FOLOSIREA ROȚII OLARULUI

Ioan Stanciu

Rezumat. Producția, distribuția și consumul de ceramică reflectă un domeniu important al vieții economice, dar și comportamente sociale, inclusiv perpetuarea sau abandonarea anumitor tradiții în acest domeniu. În principal, prezenta contribuție propune o examinare a schimbărilor în producția de ceramică medievală timpurie din partea de est a Bazinului Carpaților, în legătură cu utilizarea roții olarului. Schimbările în producția de ceramică ilustrează doar un aspect al transformărilor complexe și greu descifrabile care au avut loc în perioada de tranziție de la Antichitate la Evul Mediu. În legătură cu acest proces sunt comentate opiniile exprimate cu privire la răspândirea ceramicii cu roată lentă în Kaganatul Avar și zonele apropiate. Explicația asocierii în aceeași zonă și în aceeași locație a ceramicii cu roată lentă cu cea realizată pe roată rapidă rămâne obscură, în orice caz este vorba despre prezența simultană a două tradiții tehnologice diferite, ambele cu origini în Antichitatea Târzie. Formele în care s-a organizat producția de ceramică de-a lungul timpului nu au înregistrat o evoluție liniară, ele au fost întotdeauna influențate de organizarea economică și socială, deoarece au răspuns la

impulsuri externe. Tranzițiile, în special cele bruște, de la un model la altul, sunt procese dificil de explicat.

SCHIMBĂRI ÎN MENTALITATEA RITUALULUI DE ÎNMORMÂNTARE ÎN SECOLELE VII-XI P. CHR.

Ingrid Petcu-Levei

Rezumat. Creștinarea populației din Dobrogea a fost un proces lung și destul de dificil. Desigur, odată cu adoptarea noii religii, comportamentul funerar a suferit o schimbare semnificativă, coordonată de simbolism și de învățăturile Sfintei Scripturi. Atenția cercetătorilor se concentrează încă asupra unor aspecte ale ritului și ritualurilor funerare creștine specifice, și anume, modul în care s-a făcut trecerea de la incinerare la înmormântare, modul în care au fost preluate o serie de practici funerare păgâne și etapele procesului de înmormântare, înlocuind ritualurile antice cu cele ale noilor religii.

În ansamblu, este posibil să-l faci pe om să renunțe la propriile credințe pentru a fi integrat în societate și în spațiul sacru, dar nu poți să-l faci să uite de originea sa etnică și de obiceiurile purtate de generații și astfel, unele obiceiuri păgâne au fost metamorfozate în ritualul creștin.

TIPURI DE AȘEZĂRI PE TERITORIUL COMITATELOR MEDIEVALE BÁCS ȘI BODROG

István Pány

Rezumat. Studiul de față prezintă tipurile de așezări din comitatele medievale Bács și Bodrog. Conform istoricilor, „așezarea adunată/ așezarea deschisă/ răzlețită” (*Hungarian szalagtelekes falu*) a fost forma de locuire cea mai obișnuită în regatul Ungariei în timpul evului mediu. Totuși, trebuie să observăm că această afirmație este una mult prea generalizată, bazată pe studiul așezărilor existente în zonele vestice, nordice și estice din Bazinul Carpatic, mai puțin sau deloc expuse distrugerilor din perioada turcească, în secolele XVI-XVII. Zonele Marii Câmpii au fost mai intens devastate de campaniile otomane din secolul al XVI-lea, de aceea doar puține informații fragmentare, rezultate din excavațiile arheologice, pot veni în sprijinul opiniei istoricilor.

Cercetarea complexă de la Bács și Bodrog, bazată pe GIS/ Sistemul Informațional Geografic, a permis creșterea calitativă și cantitativă a bazei de date privind structura locuirii în regiunea analizată. Studiarea zonei satelor medievale pustiite *en masse* și analiza structurii lor, precum și a caracteristicilor cheie au fost realizate cu ajutorul aplicației gratuite Google Earth. Prin analiza vizuală a imaginilor satelitare a fost posibilă colectarea a aproape 1000 de imagini din 155 așezări medievale. Rezultatele demonstrează că în comitatele sudice, dens populate, ale regatului medieval al Ungariei, majoritatea așezărilor aparțin celor cu case cu parcele longitudinale de pământ (*toft and croft* în engleză, *szalagteleg*, în maghiară), iar în cadrul acestora, tipul cel mai obișnuit a fost cel al așezărilor deschise, de factură fusiformă. Întrucât descoperirile din cadrul acestui studiu au fost deja prezentate, sistemul Google Earth achiziționat efectiv este cel adecvat să dea la lumină rezultate semnificative, în cadrul unei viitoare cercetări a zonelor similare Marii Câmpii de Sud, care au fost puternic distruse de ocupația turcească (județele Timiș, Arad, Békés, Csongrád, Torontál, Caraș și Severin).

ÎNTR-ACOLO ȘI ÎNAPOI. VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ ÎNAINTE ȘI DUPĂ CREAREA MUZEELOR (PERIOADA CUPRINSĂ ÎNTRE SECOLUL XVIII ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI). CU REFERIRE SPECIALĂ LA ȚĂRMUL ROMÂNESC AL DUNĂRII DIN REGIUNEA CLISURA DUNĂRII (ROMÂNIA)

Ana Cristina Hamat, Ștefan Georgescu

Rezumat. Clisura Dunării este una dintre regiunile geografice cele mai bogate din România din punct de vedere al descoperirilor arheologice. Malul Dunării se întinde pe 140 km, de la Baziaș până la Orșova, în regiunea de astăzi numită Banat. Numele românesc este Clisură, iar așezările contemporane sunt situate la poalele dealurilor sau în văile create de munții Locvei și Munții Almăjului. De la începutul secolului al XVIII-lea Imperiul Habsburgic s-a interesat de această regiune datorită războielor avute cu Imperiul Otoman. Cartografierea terenului a dat posibilitatea inginerilor cartografi să înregistreze și siturile arheologice precum cetatea de la Coronini-Culă sau *quadriburgium*-ul roman de la Gornea. Cel mai important vizitator austriac este Luigi F. Marsigli (1658-1730), care scrie în prefața cărții sale *Danubius Pannonico-Mysicus* (1726): „Am fost primul care a făcut lumină asupra acestei lumi îndepărtate și secrete ascunse în obscuritatea barbară”. O parte importantă a documentației pentru valea Dunării, și cu siguranță cea mai frumoasă, se află în desenele diferiților călători din secolele XVIII-XIX. În secolul al XIX-lea malurile fluviului primesc vizitele de studiu a doi mari savanți: F. Milleker și L. Böhm. Acestea sunt începuturile pentru repertoriul arheologic al Banatului, mai ales datorate operei lui F. Milleker, dar și pentru primele studii științifice despre istoria și arheologia zonei sau pentru marile colecții, precum și pentru societatea arheologică *Történeti és Regeszeti Társulat* și pentru primul muzeu, înființat la Timișoara.

Secolul al XX-lea a venit cu mari schimbări pentru monumentele și siturile arheologice de pe malul Dunării, între ele cele două războaie mondiale și construcția barajului Porțile de Fier. În a doua jumătate a secolului a luat ființă muzeul de istorie din Reșița. Din păcate, după 1989 cercetările arheologice de la Clisură încetinesc, iar astăzi, toate speranțele noastre stau în banii pentru restaurarea cetăților medievale din zonă sau în arheologia contractuală.

NOTE ARHEOLOGICE

ÎNSEMNĂRI ISTORICE DE LA CUPTOARE-SFOGEA. DESPRE MORMINTELE NEOLITICE ȘI UNELE MEDIEVALE

Gheorghe Lazarovici

Rezumat. Am dedicat acest studiu lui Ilie Uzum, fost director al muzeului din Reșița, ce a susținut numeroasele șantierele arheologice în zona Banatului și care uneori a fost nedreptățit în mod injust. Lucrarea reanalizează unele date și informații despre ultimele campanii de săpături de la Cuptoare-Sfogea, determinate de unele rapoarte mai vechi, rămase nepublicate sau o reinterpretare a datelor vechi, care au scăpat autorului. Principala idee care se desprinde este prezența unor fundații ale unei biserici sau capele a cimitirului de la Sfogea (sec. XII-XIV).

ȚIPARI – *JOCUL DOMNULUI*, O PRIMĂ DESCOPERIRE A UNEI POSIBILE FORTIFICAȚII APARTINÂND GRUPULUI CULTURAL BALTA SĂRATĂ

Leonard Dorogostaisky, Octavian-Cristian Rogoza

Rezumat. În timpul cercetărilor arheologice de teren întreprinse de Universitatea de Vest Timișoara și Arheovest ONG, în perioada 2019-2020, s-a analizat o suprafață din nord-estul județului Timișoara, în vecinătatea localității Țipari (*Szapáárfalva*), comuna Coșteiu, județul Timiș, România.

Arealul a atras atenția din cauza poziției sale favorabile pentru construirea fortificațiilor în vederea controlului simultan asupra văilor râurilor Timiș și Bega, care leagă centrul regiunii Banat, prin culoarul Timiș-Cerna, de Dunăre și Balcani și, prin zona Făgetului, de Transilvania.

Analiza imaginilor satelitare a condus la identificarea unei posibile fortificații de aproximativ 9 ha, înconjurată de un dig având lățimea de aproximativ 12 m, fapt confirmat prin cercetarea de teren, care a condus la descoperirea unui bogat material arheologic în interiorul acestui perimetru, constând din numeroase fragmente ceramice și material litic, indicând prezența aici a unei importante așezări din epoca bronzului mediu și târziu, în baza analizei ceramicii – care a fost încadrată în Grupul cultural Balta Sărată.

DESPRE CYBELAE ȘI ADORATORII SĂI DE LA DROBETA

Mariana Balaci

Rezumat. Credințele religioase ale unei comunități sunt importante de urmărit și de analizat pentru că astfel putem să conturăm mult mai corect imaginea acesteia, componența ei etnică, socială, culturală, dar ne oferă în același timp și informații prețioase legate de mentalul colectiv. În lucrarea de față atenția ne-am îndreptat-o spre cultul și comunitatea religioasă a *Cybelei*, divinitate microasiatică care așa cum reiese din analiza materialelor epigrafice, dar și sculpturale, s-a bucurat de sprijinul și implicarea unor credincioși care au lăsat informații importante despre aceste aspecte. Informațiile epigrafice ne aduc dovezi despre faptul că la Drobeta a existat un lăcaș de cult al cărui portic a fost refăcut de către o matroană bine poziționată financiar și probabil și social. În analiza materialelor care se leagă de cultul *Cybelei* am făcut referire și la postamentele cu reprezentarea unui cap de taur sau de berbec, cu taenia pe frunte și dispus acest cap între doi lei. Nu în ultimul rând, considerăm că adorarea lui *Cybele* o putem lega și de o altă divinitate feminină, mai exact de *Venus*, așa cum cunoaștem că au fost adorate mai ales în provincia Dalmatia. Ca o ultimă observație, amintim faptul că din comunitatea religioasă care a adorat-o pe *Cybele*, se remarcă o implicare feminină cum puțin cunoaștem că s-a întâmplat în cazul celorlalte divinități adorate la Drobeta.

O GEMĂ ROMANĂ DE LA BIERTAN

Adinel C. Dincă, Radu Ardevan

Rezumat. O impresiune sigilară în ceară din veacul al XVI-lea a păstrat imaginea unei geme romane din secolul III p. Chr. Aceasta pare a fi produsă într-un atelier provincial, dar nu cunoaștem proveniența acesteia. A fost folosită ca sigiliu de un preot sas din Biertan, persoană de cultură renașcentistă. Se evidențiază refolosirea pietrelor gravate antice în epocă, semn al racordării la tendințele europene ale vremii.

PATRU INELE INSCRISE BIZANTINE DE LA ANTIOHIA PE ORONTES CU ANEXĂ
PE ALTE TREI *INSTRUMENTA*

Ergün Laflı, Maurizio Buora

Rezumat. În acest scurt articol vă prezentăm o colecție de patru inele cu inscripție, păstrate în Muzeul de Arheologie din Hatay din sud-estul Turciei, provenind probabil din antica Antiohia de pe Orontes. Aceste inele de bronz aparțin unei persoane necunoscute, unei persoane numite Epiphanius, unui alt Epiphanius și unui posibil Serghius. Cronologia acestor inele inedite nu este ușor de determinat; cu toate acestea, după forma și tipul inscripției etc., ele pot fi atribuite în general perioadei bizantine timpurii, începând cu secolul al VI-lea d. Hr. La sfârșitul acestei lucrări sunt prezentate alte trei bijuterii, din bronz, păstrate în același muzeu. Primul este un inel de deget neinscripționat, al doilea este un pandantiv cu inscripție, iar ultimul este un alt inel, cu o probabilă inscripție arabo-islamică timpurie.